

ZELENO-PLAVI PİKSELI: ZAVIČAJNA DIGITALNA KNJIŽNICA PRIMORSKO-GORANSKE ŹUPANIJE

GREEN-BLUE PIXELS: THE LOCAL HISTORY DIGITAL LIBRARY OF THE PRIMORSKO-GORANSKA COUNTY

Niko Cvjetković

Gradska knjižnica Rijeka
niko.cvjetkovic@gkri.hr

Ljiljana Črnjar

Gradska knjižnica Rijeka
ljiljana.crnjar@gkri.hr

Lara Pavić

Gradska knjižnica Rijeka
lara.pavic@gkri.hr

UDK / UDC: 027.022-027.44:004(497.561)

Stručni rad / Professional paper

<https://doi.org/10.30754/vbh.66.1.1049>

Primljeno / Received: 31. 1. 2022.

Prihvaćeno / Accepted: 22. 3. 2023.

Sažetak

Cilj. Cilj je rada prikazati projekt izgradnje zavičajne digitalne knjižnice Primorsko-goranske županije, čiji je pokretač i koordinator Gradska knjižnica Rijeka a koji predstavlja logičan nastavak funkcionalnog povezivanja narodnih i školskih knjižnica na području Primorsko-goranske županije.

Pristup/metodologija. Projekt se provodi kroz više faza. U prvoj fazi uspostavljen je zajednički repozitorij na platformi INDIGO. Potom su migrirane datoteke i metapodaci iz SVEVID-a, digitalne knjižnice Gradske knjižnice Rijeka iz sustava OMEKA u novi sustav sa složenijim metamodelom. U isti repozitorij postavljena je i digitalna knjižnica Gradske knjižnice i čitaonice Mali Lošinj koja je imala digitaliziranu građu pripremljenu za objavu na platformi INDIGO. U drugoj fazi migrirani su podaci i da-

toteke, također iz sustava OMEKA, digitalnih zbirki Gradske knjižnice Crikvenica i Gradske knjižnice i čitaonice „Viktor Car Emin“ Opatija te su doručene funkcionalnosti samoga Portala. Paralelno se u repozitorij postavlja postojeća digitalizirana zavičajna periodika Gradske knjižnice Rijeka, kao i ostala, u međuvremenu digitalizirana, građa. U budućim fazama postupno će se digitalizirati i objaviti na Portalu vrijedna zavičajna građa pohranjena u narodnim i školskim knjižnicama Primorsko-goranske županije.

Rezultati. Uspostavljen je portal Zavičajna digitalna knjižnica Primorsko-goranske županije, odnosno digitalni repozitorij na platformi INDIGO koja omogućuje pohranu i standardiziranu obradu građe te njezinu prezentaciju, kao i izradu dodatnih sadržaja. Svaka knjižnica uključena u projekt ima svoju stranicu na Portalu, uz mogućnost pretraživanja sadržaja cjelokupnog repozitorija ili isključivo sadržaja obuhvaćenog digitalnom zbirkom određene knjižnice. Osim baštinskog dijela, Portal sadrži i informativni dio koji obuhvaća glasila jedinica lokalne i područne samouprave koje Gradska knjižnica Rijeka prima kao županijski obvezni primjerak, a za koje je dobivena suglasnost za objavu od nositelja autorskih prava.

Originalnost/vrijednost. Projekt „Zavičajna digitalna knjižnica Primorsko-goranske županije“ po svom je pristupu inovativan jer je ciljani obuhvat cjelokupna nadležnost županijske matične narodne knjižnice gdje se u istom repozitoriju nalazi više digitalnih knjižnica različitih ustanova te može poslužiti kao model za slične projekte u drugim sredinama.

Ključne riječi: digitalizacija; digitalna knjižnica; Gradska knjižnica Rijeka; Primorsko-goranska županija; zavičajna baština

Abstract

Goal. The paper presents the project *The Local History Digital Library of the Primorsko-Goranska County*, whose initiator and coordinator is the *Rijeka City Library*, and which undoubtedly represents a logical continuation of the functional connecting of public and school libraries in *Primorsko-Goranska County*.

Approach/methodology. The project was implemented through several phases. In the first phase, we established a shared repository on the *Indigo* platform. Then the files and metadata were migrated from *SVeVid*, the digital library of the *Rijeka City Library*, using the *Omeka* system to the new system with a more complex metamodel. The *Mali Lošinj digital library*, which had already been digitized and prepared for publication on the platform *Indigo*, was also placed in the same repository. In the second phase, the digital collections of the *Crikvenica City Library* and the *Viktor Car Emin City Library* in Opatija, were also migrated from the *Omeka* system, and the functionalities of the Portal itself have been refined. At the same time, the existing local history periodicals of the *Rijeka City Library*, that had already been digitized, were also placed in the repository, as well as the other materials that were digitized in the meantime. In the following

stages, the valuable local history material stored in public and school libraries of the *Primorsko-Goranska County* will be gradually digitized and uploaded on the portal.

The results. The *Local History Digital Library of the Primorsko-Goranska County* was established as a digital repository on the *Indigo* platform that enables storage and standardization processing of the library material and its presentation, as well as creation of additional content. Each library included in the project has its own web page on the portal, with the possibility of searching the entire content of the repository or exclusively the content included in the digital collection of a specific library. In addition to the local history part, the portal also contains an informative section that includes the newsletters of the local and regional self-government units that the *Rijeka City Library* receives as the county legal deposit copies, and for which the consent for publication has been obtained from the copyright holder.

Originality/value. The project “Local History Digital Library of the Primorsko-Goranska County” is innovative in its approach because the targeted area for the project is not just one library, but the entire jurisdiction of the county central library (*Rijeka City Library*), whereby one union repository contains several digital libraries from different institutions. This project can serve as a model for similar projects in other environments.

Keywords: digital library; digitization; local history collection; Primorsko-Goranska County; Rijeka City Library

1. UVOD

Ideja uspostave jedinstvene županijske digitalne knjižnice javila se još 2017. godine kada je provedeno anketno ispitivanje narodnih knjižnica Primorsko-goranske županije kako bi se analizirale njihove potrebe i dobili odgovori na pitanja što posjeduju od digitalizirane i izvorno digitalne građe te jesu li odredili građu prioritetnu za digitalizaciju. Ispitivanje je provedeno metodom anketnog upitnika, a rezultati su predstavljeni na 11. savjetovanju za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj 2017. godine u Crikvenici (cf. Črnjar i Šupraha-Perišić, 2022).

Anketiranjem se također željela dobiti potvrda spremnosti narodnih knjižnica za zajednički projektni pristup pri izgradnji županijske digitalne knjižnice te utvrditi sve specifične okolnosti vezane za teme kao što su autorska prava, izvori sredstava i ostalo.

Osim što se stekao uvid u potrebe za digitalizacijom, istraživanje je potvrdilo polazišnu pretpostavku da su narodne knjižnice Primorsko-goranske županije u vrlo visokom postotku (94 %) izrazile želju i spremnost na suradnju u mogućem projektu izgradnje županijske digitalne zavičajne knjižnice (ibid.: 117).

Uz iskazanu potrebu narodnih knjižnica za zajedničkim repozitorijem, motivacija za pokretanje projekta bila je i činjenica da se radi o logičnom nastavku funkcionalnog povezivanja narodnih i školskih knjižnica na području Primorsko-goranske županije nakon provedenog, više od desetljeća dugog, projekta njihova umrežavanja u jedinstveni knjižnično-informacijski sustav ZaKi, uz stručno vodstvo Županijske matične razvojne službe (cf. Črnjar i Pavić, 2022).

Navedeno proizlazi iz razvojnih zadaća matične djelatnosti definiranih *Zakonom o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti* (2019) te *Pravilnikom o matičnoj djelatnosti i sustavu matičnih knjižnica u Republici Hrvatskoj* (2021).

Kao glavni ciljevi projekta istaknuti su:

- stvaranje jedinstvenog digitalnog repozitorija u kojem će biti okupljene postojeće i buduće digitalne zbirke narodnih i školskih knjižnica Primorsko-goranske županije
- objedinjavanje zavičajne, u prvom redu pisane, baštine na jedinstvenom županijskom portalu kako bi bila dostupna s jednog mjesta, čime se osigurava njezina bolja vidljivost
- zaštita fizičkih primjeraka stare i vrijedne građe s posebnim naglaskom na građu koja ima ili predmnijeva imati status kulturnog dobra
- okupljanje zavičajnih informativnih glasila jedinica lokalne i područne samouprave, kao i školskih listova i drugih izdanja osnovnih i srednjih škola Primorsko-goranske županije
- pretraživost i mogućnost filtriranja dokumenata po nizu parametara, primjerice po vrsti građe, autoru, knjižnici, temi i sl.
- stvaranje novih digitalnih sadržaja poput tematskih virtualnih izložbi, interaktivnih edukativnih sadržaja itd.
- poticaj programima digitalizacije u narodnim i školskim knjižnicama Primorsko-goranske županije uz koordinaciju Županijske matične razvojne službe Gradske knjižnice Rijeka.

Projekt izgradnje zavičajne digitalne knjižnice, čiji je pokretač i koordinator Gradska knjižnica Rijeka, inovativan je i po tome jer je ciljani obuhvat područje cjelokupne nadležnosti županijske matične narodne knjižnice gdje se u istom repozitoriju nalazi više digitalnih knjižnica različitih ustanova. Pritom valja naglasiti da je Gradska knjižnica Rijeka imala iskustvo koordinacije izgradnje digitalnih knjižnica na području svoje nadležnosti i to kao jedan od partnera u

okviru EU-projekata „AccessITplus“ i „LoCloud“¹ te je proširila suradnju na još dvije narodne knjižnice na području matičnosti, Gradsku knjižnicu Crikvenica i Gradsku knjižnicu i čitaonicu „Viktor Car Emin“ Opatija. (cf. Silić Švonja, Krmpotić i Žalac Čičak, 2022).

2. METODOLOGIJA

„Zavičajna digitalna knjižnica Primorsko-goranske županije“ projekt je koji se temelji na suradničkom modelu u kojem svaka knjižnica u repozitorij samostalno pohranjuje i organizira vlastiti digitalni sadržaj te ga opisuje metapodacima.

Istodobno to znači i uštedu materijalnih i ljudskih resursa s obzirom na to da nije potrebno da svaka knjižnica/ustanova pojedinačno uspostavlja pristup digitalnoj knjižnici, što podrazumijeva i dodatne troškove, već se to omogućuje osiguravanjem prostora za pohranu u suradničkom sustavu.

Prilikom opisivanja metapodacima također je omogućeno neposredno preuzimanje podataka iz bibliografske baze sustava ZaKi, kao i iz baze Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, što doprinosi racionalizaciji stručne obrade unutar sustava. Rezultat je to činjenice što je platforma INDIGO usklađena s formatom UNIMARC za opis knjižnične građe te koristi protokole za razmjenu podataka (OAI-PMH, z39.50 i REST API).

Uspostavljen je istoimeni portal na kojemu svaka knjižnica uključena u projekt ima svoju mrežnu stranicu. Uz baštinski, Portal ima i informativni dio koji obuhvaća glasila jedinica lokalne i područne samouprave, za što je dobivena suglasnost za objavu od nositelja autorskih prava, a koja Gradska knjižnica Rijeka dobiva kao obvezni primjerak na temelju *Pravilnika o obveznom primjerku* (2020) u svrhu izgradnje županijske zavičajne zbirke.

Na Portalu je moguće pretraživati sadržaj cjelokupnog repozitorija ili isključivo sadržaj obuhvaćen digitalnim zbirkama određene knjižnice. Tako se može odabrati, primjerice, izbornik „Serijske publikacije“, potom podizbornik „Novine i časopisi“, što daje različite rezultate ovisno o tome pretražuje li se fond pojedine digitalne knjižnice ili pak sadržaj cjelokupnog repozitorija. Ako se pretražuje preko glavnog sučelja Portala, kao rezultat se pojavljuje građa svih digitalnih knjižnica koje posjeduju tu vrstu građe. Kada se pak pretražuje izbornik „Serijske publikacije“, podizbornik „Novine i časopisi“ na mrežnoj stranici pojedine knjižnice, kao rezultat dobit će se samo građa koju posjeduje ta konkretna knjižnica.

¹ Kao i većina drugih narodnih knjižnica, ni Gradska knjižnica Rijeka nije prethodno imala osigurane financijske, kadrovske, tehničko-tehnološke i druge pretpostavke za složene postupke digitalizacije te je tome pristupila kroz međunarodne projekte. Posljedično, kao i kod mnogih drugih, naknadno su uočene sve dobre strane, ali i manjkavosti koje su rezultat tadašnjih okolnosti vezanih za planiranje i pripremu. No pozitivne strane tadašnjeg projekta bile su što je započeo proces digitalizacije, organizirane zbirke digitalne građe koja je svoje mjesto našla i u Europeani, a djelatnici su se educirali o postupcima digitalizacije i autorskim pravima.

2.1. Faze projekta

Projekt se odvija u fazama od 2021. godine, a realizacija je zamišljena kao višegodišnja, ovisno o osiguranim sredstvima za plansku digitalizaciju. Kao prioritet određeno je migriranje postojećih digitalnih knjižnica koje su postavljene u okviru spomenutih međunarodnih EU-projekata „AccessITplus“ i „LoCloud“ s platforme OMEKA² na platformu INDIGO.

Prva faza projekta provedena je 2021. godine uz sufinanciranje Primorsko-goranske županije i vlastitim sredstvima Gradske knjižnice Rijeka.

Uz tehnološku potporu tvrtke Arhiv PRO, uspostavljen je digitalni repozitorij i portal Zavičajna digitalna knjižnica Primorsko-goranske županije na platformi INDIGO koja omogućuje pohranu i standardiziranu obradu građe, njezinu prezentaciju, kao i izradu dodatnih sadržaja poput virtualnih izložbi i sl. Za potrebe Portala otvorena je nova domena <https://digitalnknjznicapgz.hr/>³ na kojoj je postavljena njegova beta verzija.

U prvoj fazi migrirane su datoteke i metapodaci iz SVEVID-a, digitalne knjižnice Gradske knjižnice Rijeka. Prijenos podataka i datoteka podrazumijevao je analizu strukture postojećih zapisa, mapiranje polja iz XML strukture prije uvoza, uvoz i deduplikaciju zapisa, semantičko obogaćivanje normativnih zapisa, pridruživanje datoteka zapisima te kreiranje paketa za prikaz u preglednicima, kreiranje digitalnih zbirki iz prenesenih sadržaja te povezivanje podataka iz Dublin Core metamodela na složeniji metamodel uz njihovo semantičko obogaćivanje, uvažavajući *Smjernice za digitalizaciju kulturne baštine* (2020) Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske i *Standard za digitalne knjižnice* (2021).

U istoj je fazi u repozitorij postavljena i digitalna knjižnica Gradske knjižnice i čitaonice Mali Lošinj – Apsyrtydes, koja je već imala digitaliziranu građu pripremljenu za objavu na platformi INDIGO.

Nadalje je postavljen i dio općinskih i gradskih lokalnih glasila sa svim brojevima do tada dostupnima u digitalnom obliku koji su i opisani metapodacima.

U drugoj fazi, 2022. godine, migrirani su podaci i datoteke, također iz sustava OMEKA, digitalnih zbirki Gradske knjižnice Crikvenica i Gradske knjižnice i čitaonice „Viktor Car Emin“ Opatija na isti način kao i SVEVID te su doradene funkcionalnosti samoga Portala.

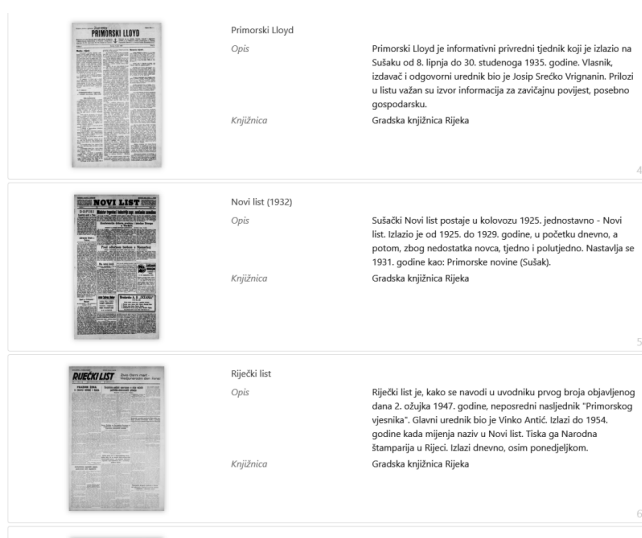
² OMEKA je *open source*-program u kojemu je kao pilot-projekt izgrađena digitalna knjižnica Gradske knjižnice Rijeka – SVEVID a kasnije i digitalne knjižnice Gradske knjižnice Crikvenica i Gradske knjižnice i čitaonice „Viktor Car Emin“ Opatija, sve u sklopu projekta AccessIT Plus pod potporom Europske komisije i programa Kultura 2007. – 2013. Međutim završetkom projekta, daljnji je razvoj postao limitiran.

³ Zavičajna digitalna knjižnica Primorsko-goranske županije.
Dostupno na: <https://digitalnknjznicapgz.hr>

Zatim se u repozitorij unio dio zavičajne periodike, odnosno dio digitaliziranih starih novina koje Gradska knjižnica Rijeka fizički čuva u svom fondu. Digitalne su preslike tehnički obrađene za postavljanje u repozitorij, a nakon unosa datoteka proveden je postupak optičkog prepoznavanja znakova (OCR), sadržaj je indeksiran i opisan metapodacima.

U potpunosti su postavljeni sljedeći naslovi starih riječkih i primorskih novina (slika 1):

- *Riječki glasnik* – dva godišta (1921., 1922.), 55 brojeva
- *Primorski Lloyd* – jedno godište (1935.), 26 brojeva
- *Primorski vjesnik* – četiri godišta (1944., 1945., 1946., 1947.), 284 broja
- *Riječke novine* – dva godišta u potpunosti (1947., 1948.), a godište 1949. djelomično, ukupno 787 brojeva te se postavljanje ostalih brojeva nastavlja.

Slika 1: Stare riječke i primorske novine

Također je nastavljeno postavljanje novih općinskih/gradskih glasila za koje se u međuvremenu dobila suglasnost, kao i županijskog lista *Zeleno i plavo*, uz prethodnu suglasnost Primorsko-goranske županije te je na Portalu trenutno dvadeset glasila. Za sve njih uneseni su metapodaci prema prethodno utvrđenom profilu za opis serijskih publikacija metapodacima.

Definiran je profil za opis školskih listova te je postavljeno i opisano osam naslova školskih listova uz prethodnu suglasnost škola.

Svi su navedeni sadržaji indeksirani te je proveden postupak optičkog prepoznavanja znakova (OCR) kako bi na Portalu bilo omogućeno pretraživanje po metapodacima i po cjelovitom tekstu.

Druga je faza realizirana uz financijsku potporu Primorsko-goranske županije, Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske, kao i vlastitim sredstvima Gradske knjižnice Rijeka.

U budućim fazama planiran je nastavak unosa digitalizirane građe svih knjižnica uključenih u projekt kako baštinske tako i vlastitih izdanja uključenih knjižnica. Također će se nastaviti nadopunjavati informativni dio Portala objavom tekućih brojeva glasila jedinica lokalne i područne samouprave i školskih listova.

Valja istaknuti da u mnogim narodnim, kao i u dijelu školskih knjižnica Primorsko-goranske županije postoji građa koja ima ili predmnijeva imati status kulturnog dobra,⁴ kao i ostala stara i vrijedna građa, uključujući i onu zavičajnog karaktera. Međutim podaci o navedenoj građi, kao ni pristup, najčešće nisu dostupni zainteresiranoj javnosti. Ta će se građa, uz uvjet osiguranja potrebnih sredstava, postupno digitalizirati i objaviti na Portalu kako bi se omogućio pristup svim zainteresiranim istraživačima.

Planirano je također posvetiti se izradi dodatnih sadržaja, primjerice tematskih virtualnih izložbi.

3. SADRŽAJ, VIZUALNI IDENTITET I FUNKCIONALNOSTI PORTALA

Na Portalu se trenutno nalaze četiri digitalne knjižnice:

- SVEVID⁵ – digitalna knjižnica Gradske knjižnice Rijeka
- Apsyrtydes⁶ – digitalna knjižnica Gradske knjižnice i čitaonice Mali Lošinj
- Liburnijski škabelini⁷ – digitalna knjižnica Gradske knjižnice i čitaonice „Viktor Car Emin“ Opatija
- Pikabit⁸ – digitalna knjižnica Gradske knjižnice Crikvenica.

Digitalna knjižnica Gradske knjižnice Rijeka – SVEVID (slika 2) od vrsta građe sadrži: knjige, novine i časopise, fotografije, plakate i AV-građu. Tematski je organizirano nekoliko zbirki od kojih se izdvajaju: „Povijesti Rijeke“, „Naša izdanja“, „Izložbe“, „Zavičajna svaštara“ te okrugli stolovi o pokretnim knjižnicama

⁴ Za sada su u Primorsko-goranskoj županiji rješenje o statusu kulturnog dobra za zbirke građe iz svog fonda dobile Gradska knjižnica Rijeka i Pomorska škola Bakar.

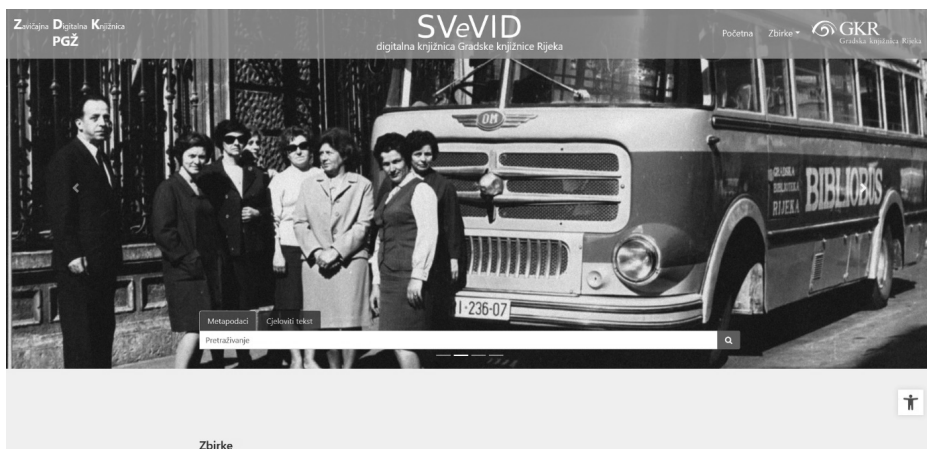
⁵ Naziv digitalne knjižnice potječe od imena zaštitnika grada Rijeke, Sv. Vida.

⁶ Cresko-lošinjско otočje zvalo se u antičko doba zajedničkim imenom Apsyrtydes, prema imenu grčkog junaka Apsirta, jednog od protagonista mitološke priče o Argonautima. Argonauti su upravo tu, u gornjem Jadranu, uspjeli pobjeći upornim progoniteljima, noseći na lađi Argo zlatno runo koje je Jazon oteo iz Kolhide (na današnjoj crnomorskoj obali Kavkaza). Cf. Fučić, 1995: 6.

⁷ čakavski *škabelin* – ladica, ormarić

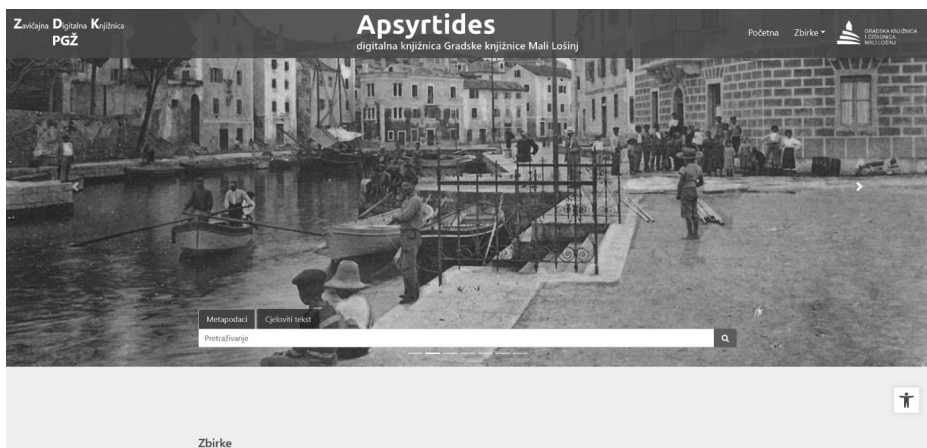
⁸ čakavski *pikabit* – ormar

u organizaciji Gradske knjižnice Rijeka. Budući da su migracijom SVEVID-a s OMEKE na platformu INDIGO preuzete digitalne zbirke u izvornom obliku, što ne odgovara u potpunosti viziji nove digitalne knjižnice Gradske knjižnice Rijeka, u planu je reorganizacija digitalnih zbirki.

Slika 2: SVEVID – digitalna knjižnica Gradske knjižnice Rijeka

U digitalnoj knjižnici Gradske knjižnice i čitaonice Mali Lošinj – Apsyrptides (slika 3) nalaze se sljedeće vrste građe: knjige, serijske publikacije i razglednice. Tematski su posebno zanimljive zbirke „Povijest Lošinja“, „Turistički vodiči“, „Programi i godišnjaci Pomorske škole“.

Slika 3: Apsyrptides – digitalna knjižnica Gradske knjižnice i čitaonice Mali Lošinj

Liburnijski škabelini (slika 4), digitalna knjižnica Gradske knjižnice i čitaonice „Viktor Car Emin“ Opatija, zamišljena je da sadržajno pokriva građu ne samo s područja grada Opatije, već i okolnih općina koje pripadaju području tzv. Liburnije, a čije su knjižnice organizirane kao područne knjižnice Gradske knjižnice i čitaonice „Viktor Car Emin“ Opatija. Digitalna knjižnica sadrži razne vrste građe: serijske publikacije, članke, fotografije, razglednice, pisma, rukopise, hemeroteku. Riječ je o zbirkama koje glavninom pripadaju ostavštini hrvatskog književnika Viktora Cara Emina rođenog na širem opatijskom području, a koja je pohranjena u opatijskoj Knjižnici.

Slika 4: Liburnijski škabelini – digitalna knjižnica Gradske knjižnice i čitaonice „Viktor Car Emin“ Opatija

Digitalna knjižnica Gradske knjižnice Crikvenica – Pikabit (slika 5), od vrsta građe za sada sadrži razglednice i zemljopisne karte koje se tematski odnose na šire crikveničko područje.

Slika 5: Pikabit - digitalna knjižnica Gradske knjižnice Crikvenica

Naziv Portala Zavičajna digitalna knjižnica Primorsko-goranske županije (slika 6) istaknut na glavnom sučelju nalazi se i na stranicama pojedinih digitalnih knjižnica te je svuda istodobno i poveznica na početno sučelje Portala. Vizualni identitet Portala odražava područje Primorsko-goranske županije, pri čemu se na samom vrhu sučelja ističe tzv. karusel na kojem se izmjenjuju fotografije koje je ustupila Primorsko-goranska županija, a na kojima se vide tipični motivi Županije kao što su Krčki most ili kaštel u Driveniku, kao i fotografije i stare razglednice iz repozitorija.

Slika 6: Glavno sučelje portala Zavičajna digitalna knjižnica Primorsko-goranske županije

Prevladavajuće su boje glavnog sučelja Portala zelena i plava kao dominantne boje Županije, dok svaka digitalna knjižnica slijedi vizualni identitet vlastite knjižnice uz poveznicu na mrežne stranice knjižnice te logo.

Na dnu karusela nalaze se dvije tražilice koje omogućuju pretraživanje metapodataka i pretraživanje po punom tekstu. Osim mogućnosti jednostavnog i naprednog pretraživanja pomoću tražilica, sadržaj je moguće filtrirati prema parametrima sukladno vrsti građe (npr. za kartografsku građu prema mjestu koje prikazuje, razdoblju i sl. – slično kao skupni katalog), kao i prema ostalim parametrima: zbirkama, nazivu ustanove, osobama, predmetu/temi i sl.

Alatna traka sadrži tri izbornika s pripadajućim podizbornicima.

Prvi su izbornik „Digitalne knjižnice“ kojim se odabire pojedina digitalna knjižnica čiji se sadržaj želi pretraživati.

Drugi su izbornik „Zbirke“ u kojima je fond podijeljen prema vrsti građe: serijske publikacije, knjige, note, rukopisi, razglednice, fotografije, zemljopisne karte, AV-građa. Serijske publikacije su podijeljene u tri podizbornika: „Novine i časopisi“, „Glasila Županije, općina i gradova“ te „Školski listovi“.

Osim prema vrsti građe, digitalna se građa može pretraživati i prema tematskim zbirkama, ovisno o načinu na koji su knjižnice odlučile organizirati sadržaj.

Izbornik „O portalu“ namijenjen je korisnicima Portala i sadrži podizbornike: „Opis Portala“, „Impresum/Kontakt“, „Uvjeti korištenja“, „Izjava o pristupačnosti“ te „Upute za korištenje“ koje su ilustrirane fotografijama sučelja. U njima se objašnjavaju fasete, odnosno metapodaci po kojima je moguće filtrirati sadržaj, mogućnosti filtriranja rezultata i slično.

U središnjem dijelu Portala nalaze se određene sekcije koje su izdvojene kao potencijalno zanimljive budućim korisnicima, a čiji je sadržaj sinteza cjelokupnog sadržaja Portala.

Prva sekcija, „Digitalne knjižnice“, sadrži poveznice na sve četiri trenutno uključene digitalne knjižnice s pripadajućim logotipima.

Slijedi sekcija „Stare novine našega kraja“ u okviru koje je okupljena digitalizirana zavičajna periodika koju Gradska knjižnica Rijeka čuva u svom fondu i za koju su izrađene digitalne preslike. Riječ je o starim riječkim i primorskim novinama koje se sadržajno odnose na područje cijele sadašnje Primorsko-goranske županije te je zanimljiva istraživačima zavičajne povijesti.

U središnjem dijelu Portala nalaze se „Izdanja knjižnica“ u sklopu čega se planiraju postaviti digitalni sadržaji čiji su izdavači različite knjižnice, one koje su već prisutne na Portalu, kao i one koje još to nisu, vodeći računa o autorskopravnoj zaštiti tako da se osigura suglasnost nositelja prava za objavu.

Slijedi sekcija „Školski listovi“ u kojoj se trenutno nalazi osam naslova listova i godišnjaka osnovnih i srednjih škola Primorsko-goranske županije za koje je do sada dobivena suglasnost za objavu nositelja autorskih prava.

Sekcija „Glasila Županije, općina i gradova“ (slika 7) obuhvaća informativna glasila jedinica lokalne i područne samouprave, trenutno dvadeset naslova.

Glasila Županije, općina i gradova

Slika 7: Glasila Županije, općina i gradova

Na donjem dijelu glavnog sučelja Portala nalazi se zemljopisna karta Primorsko-goranske županije koja sadrži oznake lokacija svih knjižnica uključenih u projekt. Klikom na pojedinu oznaku lokacije pojavljuje se tzv. osobna iskaznica knjižnice, odnosno kartica s osnovnim informacijama o toj knjižnici kao što su adresa, broj telefona, poveznica na mrežne stranice itd.

U podnožju glavnog sučelja Portala nalazi se poveznica na Europeanu, kao i poveznice na stranice Primorsko-goranske županije i Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske koji su prepoznali vrijednost ovog projekta i financijski ga podržali.

4. EDUKACIJA KNJIŽNIČARA I JAVNO PREDSTAVLJANJE PROJEKTA

Jedan od učinaka projekta jesu i educirani knjižničari koji mogu samostalno pohranjivati digitalni sadržaj, opisivati ga metapodacima, organizirati u zbirke te ga učiniti javno dostupnim zainteresiranoj javnosti.

Gradska knjižnica Rijeka kao nositelj i koordinator projekta organizirala je radionicu „Digitalizacija kulturne baštine“ na kojoj je sudjelovalo dvanaest knjižničara iz sve četiri knjižnice trenutno uključene u projekt, a koji su zaduženi za rad u digitalnom repozitoriju i daljnju izgradnju digitalnih zbirki. Neki od knjižničara koji su sudjelovali na radionici imaju prethodnog iskustva u radu na digitalnoj knjižnici u sustavu OMEKA, dok je ostalima navedena radionica bila tek uvod za razumijevanje načina na koji funkcionira digitalna knjižnica.

Radionica je obuhvatila sljedeće sadržaje: odabir građe za digitalizaciju, oprema za digitalizaciju, utvrđivanje najmanjeg mogućeg opsega metapodataka za opis digitalnih objekata prema pojedinim vrstama građe, a vodio ju je predstavnik tvrtke Arhiv PRO koja osigurava tehničku podršku u okviru platforme INDIGO.

Županijska matična razvojna služba Gradske knjižnice Rijeka sastavila je pisane upute za unos građe na platformu INDIGO, kao i za opis pojedinih vrsta građe (omeđenih publikacija, serijskih publikacija, razglednica, fotografija, pisma, članaka, rukopisa) s preporučenim opsegom metapodataka za svaku vrstu građe kako bi se postigla ujednačenost stručne obrade na razini svih uključenih knjižnica.

Projekt je predstavljen stručnoj zajednici na 47. skupštini Hrvatskog knjižničarskog društva u Zadru, 5. – 8. listopada 2022., potom na Trećem susretu Župana s gradonačelnicima i općinskim načelnicima u Cresu, 20. listopada 2022.

Usljedio je predstavljanje u okviru obilježavanja Dana Grada Maloga Lošinja, 9. studenoga 2022., kada je naglasak bio na sadržajima digitalne knjižnice Gradske knjižnice i čitaonice Mali Lošinj.

5. ZAKLJUČAK

Spomenuto istraživanje o digitalnoj i digitaliziranoj baštini u narodnim knjižnicama Primorsko-goranske županije pokazalo je ne samo spremnost na suradnju već i očekivanje od matične narodne knjižnice da knjižnicama u svojoj nadležnosti pruži podršku i savjetodavnu pomoć u stvaranju digitalnih zbirki s obzirom na to da navedeno podrazumijeva i niz drugih okolnosti o kojima valja voditi računa, a među kojima su jedna od bitnih i autorska prava za objavu dobivena od nositelja prava.

Uspostava jedinstvenog portala na kojem su objedinjene zavičajne baštinske zbirke i druge zbirke stare i vrijedne građe, ujedno je i prvi korak ka sustavno planiranoj i postupnoj digitalizaciji zavičajne baštine pohranjene u narodnim i školskim knjižnicama Primorsko-goranske županije.

Osnovni je cilj omogućiti korisnicima pristup lokalnim digitalnim zbirkama s jednog mjesta, dok su ostali ciljevi zaštita vrijedne i rijetke zavičajne građe, omogućavanje veće dostupnosti zavičajne građe i sveobuhvatna pretraživost sadržaja putem Portala i kroz postojeći skupni katalog sustava ZaKi nastao kao rezultat više od deset godina rada Županijske matične razvojne službe na umrežavanju u jedinstveni knjižnično-informacijski sustav.

Istodobno to znači i uštedu ljudskih i materijalnih resursa jer umjesto da svaka knjižnica pojedinačno na svojim mrežnim stranicama uspostavlja pristup digitalnoj knjižnici, omogućuje se pristup putem poveznice s Portala.

Ovaj je projekt po svom pristupu inovativan jer je to prvi put da je ciljani obuhvat županija, odnosno područje cjelokupne nadležnosti županijske matične narodne knjižnice.

Javna dostupnost svoj digitaliziranoj građi omogućena je na jedinstvenom županijskom portalu – Zavičajna digitalna knjižnica Primorsko-goranske županije, mrežnim stranicama knjižnica/ustanova uključenih u projekt, a planirana je suradnja i u okviru projekta e-Kultura.

Navedena građa, osim što je važna za lokalnu sredinu, istodobno je i dio nacionalne kulturne baštine te se njezinim objedinjavanjem na županijskom portalu povećava dostupnost i na nacionalnoj razini. Time su omogućena i sveobuhvatna istraživanja baštine i kreiranje novih kulturnih proizvoda i usluga kojima se pridodnosi boljoj vidljivosti naše zemlje na kulturnoj karti Europe.

Projekt takvog obuhvata dugotrajan je, izazovan i organizacijski zahtjevan, stoga je neophodna njegova planska provedba, stručna utemeljenost i podrška koju osigurava Gradska knjižnica Rijeka kao županijska matična narodna knjižnica i posrednik među svim uključenim partnerima u projektu.

Činjenica da županijska matična narodna knjižnica sa svojim infrastrukturnim i kadrovskim potencijalima nastupa kao nositelj i koordinator projekta osigurava stručnu utemeljenost i njegovo daljnje vođenje, kao i provedbu u godinama koje slijede uz pretpostavku redovitog sufinanciranja.

LITERATURA

- Črnjar, Lj. i L. Pavić (2022). Umrežavanje narodnih i školskih knjižnica Primorsko-goranske županije: Put dug više od jednog desetljeća. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 65, 1: 415–432.
- Črnjar, Lj. i M. Šupraha-Perišić (2022). Mogući pravac izgradnje modela digitalne knjižnice zavičajne baštine Primorsko-goranske županije. U: *Mreža narodnih knjižnica – suradnja u razvoju digitalnih usluga i predstavljanju javnosti: Zbornik radova 11. savjetovanja za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj s međunarodnim sudjelovanjem, Crikvenica, 11. – 13. listopada 2017.* (Str. 113–122). Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica.
- Fučić, Branko. *Apsyrtydes: Kulturno-povijesni putopis po otočju Cresa i Lošinja*. 2. izdanje. Mali Lošinj: Turistička zajednica općine Mali Lošinj: Turistička zajednica Općine Cres, 1995.
- Pravilnik o matičnoj djelatnosti (2021). Pravilnik o matičnoj djelatnosti i sustavu matičnih knjižnica u Republici Hrvatskoj. *Narodne novine*, 81, 1506. [citirano: 2023–01–26]. Dostupno na: https://narodnenovine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_07_81_1506.html
- Pravilnik o obveznom primjerku (2020). *Narodne novine*, 66, 1318. [citirano: 2023–01–26]. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2020_06_66_1318.html
- Silić Švonja, A.; I. Krmpotić i S. Žalac Čičak (2022). Suradnja u izgradnji digitalnih knjižnica na LoCloud platformi. U: *Mreža narodnih knjižnica – suradnja u razvoju digitalnih usluga i predstavljanju javnosti: Zbornik radova 11. savjetovanja za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj s međunarodnim sudjelovanjem, Crikvenica, 11. – 13. listopada 2017.* (Str. 100–112). Zagreb: Nacionalna i sveučilišna knjižnica.
- Smjernice za digitalizaciju kulturne baštine* (2020). [citirano: 2023–01–26]. Dostupno na: <https://min-kulture.gov.hr/izdvojeno/izdvojena-lijevo/kulturne-djelatnosti-186/digitalizacija-kulturne-bastine-9828/smjernice-za-digitalizaciju-kulturne-bastine/15034>
- Standard za digitalne knjižnice (2021). *Narodne novine*, 103, 1836. [citirano: 2023–01–26]. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_09_103_1836.html
- Zakon o knjižnicama (2019). Zakon o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti. *Narodne novine* 17, 356. [citirano: 2023–01–26]. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_02_17_356.html.
- Zavičajna digitalna knjižnica Primorsko-goranske županije*. [citirano: 2023–01–26]. Dostupno na: <https://digitalnaknjiznicapgz.hr>